

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2019

aruandeaasta lõpp: 31.12.2019

ärinimi: Eesti Tõusigade Aretusühistu

registrikood: 10023404

tänavatalu nimi, Aretuse tn 2

maja ja korteri number:

alevik: Märja alevik

vald: Tartu linn

maakond: Tartu maakond

postisihnumber: 61406

telefon: +372 7493144, +372 5135927

faks: +372 2493127

e-posti aadress: estpig@estpig.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	6
Bilanss	6
Kasumiaruanne	7
Raamatupidamise aastaaruande lisad	8
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	8
Lisa 2 Raha	9
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksud	10
Lisa 4 Varud	11
Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud	11
Lisa 6 Materiaalsed põhivarad	12
Lisa 7 Kasutusrent	12
Lisa 8 Laenukohustised	13
Lisa 9 Võlad ja ettemaksud	14
Lisa 10 Müügitulu	14
Lisa 11 Muud äritulud	15
Lisa 12 Tööjõukulud	15
Lisa 13 Seotud osapooled	15
Lisa 14 Sündmused pärast aruandekuupäeva	16
Aruande allkirjad	17

Sissejuhatus. Toiduga kindlustatus ja kliimamuutused on globaalsed probleemid, mis tekitavad väga keerulisi seoseid ja millel ei ole geograafilisi piire. Nende ülesannetega tuleb üleilmselt tegeleda ja vaja on tugevat koostööd kõigi piirkondade ja üksuste vahel. Järgmise aastakümne jooksul on maailm silmitsi tohutu ülesandega, kuna eeldatakse, et rahvastiku arv jõuab 2050. aastaks 10 miljardini. Lisanduva 2,3 miljardi inimese toitmiseks on vaja toota 50% rohkem toitu praegusega võrreldes. Toitumise ja eeldatava sissetuleku suurenemise trende arvestades võib see kaasa tuua saagikuse ja põllumajandusloomade arvu olulise tõusu. Loomakasvatus ja lihatootmine on eesti põllumajanduse traditsiooniline tegevusala, mis annab põllumajandustoodangu väärtusest sõltuvalt aastast 18-22%. Eestis on liha tootmiseks sobivad kliimatilised tingimused ning piisav põllumajandusmaa ressurss. Eesti Konjunktuuriinstituudi 2019. aasta detsembris tehtud uuring kinnitas, et Eesti tarbija usaldab kodumaist toitu ja toidutööstust. „Eesti tarbija eelistused näitavad, et Eesti on maitsva ja kvaliteetse toidu maa. Ministeriumis oleme üheks oma prioriteediks seadnud teadlike tarbijate kasvatamise ning toidukultuuri au sees hoidmise,“ ütles maaeluminister Arvo Aller. Eesti põllumehed majandavad täna tingimustes, kus Eesti põllumajandustoetused on siiani ühed madalamad Euroopa Liidus, lisaks sellel panevad riigieelarves kavandatud siseriiklike toetuste kärped meie toidutootjad täiendava majandusliku surve alla. EPKK juhatuse esimehe Roomet Sõrmuse sõnul on arusaamatu, kuidas Eesti ja teiste Balti riikide põllumeestelt saab oodata, et nad suudaksid püsida konkurentsivõimelise ja majandada kõrgemate tootmiskuludega kui enamuse teiste liikmesriikide tootjaid, samas kui meie tootjate otsetoetused on teistest palju madalamad. Meie põllumajandustootjad peavad vastama täpselt samadele keskkonnanõuetele ning loomade heaolu ja toiduohutuse standarditele nagu teiste Euroopa Liidu riikide tootjad, kuigi selle eest makstav kompensatsioon on oluliselt väiksem. Valitsus kiitis heaks põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030, mille visiooni kohaselt on Eesti toit hinnatud ja maal hea elada.

Liikmed. Struktuur. Eesti Tõusigade Aretusühistusse kuulus seisuga 31.12.2019 kakskümmend kuus (26) liiget. Aretusühistu nõukogu otsustega 09.04.2019 arvati liikmete hulgast välja avalduse alusel Jampo Seakasvatuse OÜ ja OÜ Käro Agro. Aretusühistu nõukogu otsusega 13.11.2019 arvati aretusühistu liikmete hulgast välja OÜ Markilo. Otsusega mittenõustumisega on OÜ Markilo esitanud hagi Eesti Tõusigade Aretusühistu vastu 13.11.2019 nõukogu protokollis p 4 tühisuse tuvastamise nõudes. Aretusühistut esindab nimetatud tsiviilasjas Cavere Õigusbüroo OÜ.

Aretusühistu nõukogu on käesoleval ajal 7 liikmeline ja juhatuse juhataja üheliikmeline.

Jõudluskontroll. Eesti Tõusigade Aretusühistu on tunnustatud sigade jõudluskontrolli läbiviija Eesti Vabariigis. 31. detsembril 2019. aastal oli jõudluskontrollis 11 214 siga, kellest 11 053 olid emised ja 161 kuldid. Sead paiknesid 25 erinevas karjas ja Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) seemendusjaamas. Aasta jooksul alustas jõudluskontrolli üks ja lõpetas kolm farmi, kuid nende andmeid ei kaasatud statistilistesse kokkuvõtetesse, sest osaliselt registreeritud andmed muudavad mõned olulised, eelkõige aastaemise kohta arvutatavad näitajad ebaloogiliseks. Aastataguse ajaga võrreldes on karjade arv kahe ja sigade arv 157 võrra vähenenud, küll aga on jätkunud trend karjade suurenemisele. Kõige rohkem jõudluskontrollialuseid sigu asub Lääne- Viru maakonnas, järgnevad Saare ja Harju maakond. EPJ andmetel sündis 2019. aastal emise pesakonnas keskmisena 12,8 elusat põrsast, mis ületab 2018. aasta tulemuse 0,4 põrsa võrra. Jõudluskontrollialustest sigadest oli aasta lõpus umbes üks kolmandik puhtatõulised sead, kellest enamuse moodustavad eesti suurt valget ehk jorkširi (Y) ja eesti maatõugu ehk landrassi tõugu (L) emised. Ristandid moodustasid jõudluskontrollis olevatest sigadest 63,9%, kellest omakorda 77,7% olid esimese põlvkonna

ristandid (LY, YL), 21,2% õigesti tagasiristatud (LxLY, YxYL) ja 1,1% valesti tagasiristatud või muud ristandid (LxLY, YxYL, DL, DP). Positiivne on, et emisteks ei ole enam valitud ristandeid DL ja DP, küll aga on karja võetud selliseid ristandkulte. Arvukaim oli YL ristandite populatsioon, kelle isaks on Y ja emaks L tõugu siga. Ristandaretussigade arvukus on kümne aastaga suurenenud 11%, mis tõenäoliselt on positiivset mõju avaldanud iga-aastasele viljakuse suurenemisele. Loodetavasti mõjutas viljakust positiivselt ka muud tõugu sigade arvukuse vähenemine. 2019. aastal testisid ETSAÜ konsulendid farmides kokku 5233 noorsiga. Testitud sead kasvasid sünnist 100 kg saavutamiseni keskmiselt 572,1 g ööpäevas, keskmine pekিপaksus oli 9,4 mm ja lihassilma läbimõõt 64,5 mm. Võrreldes tulemusi aastataguse ajaga suurenes ööpäevane juurdekasv 10 g, lihase läbimõõt 0,8 mm, pekিপaksus aga vähenes 0,1 mm. Aasta jooksul hinnati karjatestil põhiliselt emiseid, kulte testiti vaid 30. Kõige rohkem hinnati esimese põlvkonna ristandaretusemised LxY ja YxL.

Sigade aretus. 2019 jõustus uus aretusseaduse redaktsioon, mis reguleerib tõupuhaste loomade ja ristandaretusloomade aretust, liikumist ja turustamist. Uue põllumajandusloomade aretuse seaduse eesmärk on likvideerida vana põllumajandusloomade tõuaretuse seaduse vajakajäämised. Aretusühistu koostas uutele seaduse nõuetele vastavad aretusprogrammid tõugude kaupa- eesti maatõugu, eesti suurt valget tõugu ja ristandsigadele.

Aretusühistu seemendusjaam. ETSAÜ seemendusjaama laboratooriumisse osteti uus kuldisperma hindamise programm. Põhilisteks eelisteks on saadav info teadusliku kvaliteedi tasemel, mis annab iga üksiku spermi kaupa automaatse analüüsivastuse oluliste parameetrite osas, ehk siis kiire analüüs kontsentratsiooni, liikuvuse ja morfoloogiliste kõrvalekallete tulemustega. Edukalt on rakendunud kultide segusperma tootmine ja kasutamine farmides. Tulemused kinnitavad emiste viljakuse tõusu kuni ühe põrsa võrra pesakonnas. Kõik seemendusjaamast väljamüüdvad kuldisperma doosid on jätkuvalt uuritud sigade Aafrika katku suhtes. Kultide sissetoomine seemendusjaama toimub ainult läbi range karantiini eraldipaiknevas karantiinilaudas.

Osalemise koostööprojektides. Aretusühistu konsulent-lihatehnoloog viib läbi lihakvaliteedi uuringud, tehes koostööd kõigi Eesti suuremate lihatööstustega, farmidega ning teadusuuringute alal Maaülikooliga. Tulemused saadetakse analüüsidenä aretuslaste otsuste tegemiseks kõigile aretusühistu liikmetele.

Täiendõpe. Aretusprogrammi eesmärkides on kirjas pideva erialase koolituse läbiviimine. Eesti Tõusigade Aretusühistu korraldab regulaarselt seminare, koolitusi ja temaatilisi ümarlaudu. 28. ja 29. novembril 2019. aastal toimus Pärnus kahepäevane seminar teemal „Vaadates tulevikku“. Lektoriteks olid Taani seakasvatuskonsulent Jes Klausen, loomageneetik dr. Aloys Laue, veterinaararst DVM Made-Britta Eensalu. Seminari päevakorras olid teemad sigade söötmisest, uued geneetika suunad ja sigade tervishoid.

Majandustulemused. 2019. aastal moodustasid ärituludest müügitulu (sperma müük, aretus- ja konsulendi teenused) 1486 694 eurot ja muud äritulud- liikmemaksutulu 13 500 eurot, PRIA toetused 2 692 783 eurot. Erinevalt kolmest eelnevast majandusaastast lõppes 2019.a. kasumiga - 104 186 eurot.

Tegevusplaanid. Aretusühistu liikmetest ja seakasvatusspetsialistidest töögrupp koostab uuendatud eesmärkidega aretusprogrammid järgmiseks seitsmeks aastaks alates 2021. Eesti Tõusigade Aretusühistu liikmete hulgast valitud esindajad jätkavad aretusühistu huvide kaitsmist EPKK nõukogus, Eesti Seakasvatajate Liidus, Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi nõukogus, Veterinaar- ja Toiduameti nõuandvas kogus, Maaelu

Edendamise Sihtasutuse nõuandvas kojas. Koostöös Maaelu Edendamise Sihtasutusega valitakse väljatöötatud reglemendi alusel „Aasta seakasvataja“.

Kokkuvõtte. Maailma Loomatervise organisatsioon (OIE) andis Eestile kodusigade SAKi vaba maa staatuse. See tähendab, et Eestis on suudetud haigus farmidest eemal hoida. Tegemist on suure tunnustusega Eesti seakasvatusele ja kinnitab omakorda rakendatud meetmete olulisust nakkushaiguste tõrjel. Aretustöö aastatulemused kinnitavad meie seakasvatajate head tööd parima geneetika kasutamise.

Eriolukord seoses COVID-19 levikuga. Tulenevalt EV Valitsuse 12. märtsi 2020. a korraldusega nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamise eest Vabariigi haldusterritooriumil“, jätab juhatus kokku kutsumata liikmete kogunemisega märtsikuuks planeeritud korralise üldkoosoleku. Eesti Tõusigade Aretusühistu juhatus otsustas korralise üldkoosoleku läbi viia elektrooniliselt. Aretusühistu igapäevase majandustegevuse toimimise avaldab kehtestatud eriolukord mõju läbi koroonaviiruse ohjeldamiseks seatud liikumiskiirangute saartega. Aretusühistu seemendusjaam varustab Saaremaal asuvaid seafarme kuldispermaga. Erikokkulepe on saavutatud Politsei ja Piirivalveametiga tarnete jätkumiseks Saaremaale. Imporditavad tarvikud, mida aretusühistu kasutab, on varudega tellitud ja tarnija poolt saadud kinnitus, et kaup on teel. Uues olukorras võib tarnetel esineda viivitusi.

Aretusühistu rakendab nii palju kui võimalik töö korraldamist elektroonilisel teel. Need on konsulentide nõuanded, analüüsid ettevõtetele. Kõigi töötajate tervis on seatud prioriteediks, et aretusteenused toimiksid tõrgeteta.

Juhataja Raivo Laanemaa

Peamised finantsnäitajad	2019	2018
Lühiajalise võla kattekordaja e maksevõime = käibevara / lühiajalised kohustised	10,2	7,48
Võlakordaja = kohustised / kogupassiva	0,08	0,1
Üld- ja juhtimiskulude tase = üld- ja juhtimiskulude summa / müügitulu	0,11	0,11

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	248 331	210 469	2
Nõuded ja ettemaksud	242 231	164 660	3
Varud	11 496	14 854	4
Kokku käibevarad	502 058	389 983	
Põhivarad			
Finantsinvesteeringud	15 000	15 000	5
Materiaalsed põhivarad	124 434	135 707	6
Kokku põhivarad	139 434	150 707	
Kokku varad	641 492	540 690	
Kohustised ja omakapital			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksud	49 186	51 123	9
Kokku lühiajalised kohustised	49 186	51 123	
Kokku kohustised	49 186	51 123	
Omakapital			
Osakapital nimiväärtuses	13 000	14 500	
Kohustuslik reservkapital	1 016	1 016	
Muud reservid	474 044	504 646	
Aruandeaasta kasum (kahjum)	104 246	-30 595	
Kokku omakapital	592 306	489 567	
Kokku kohustised ja omakapital	641 492	540 690	

Kasumiaruanne

(eurodes)

	2019	2018	Lisa nr
Müügitulu	1 486 694	1 310 606	10
Muud äritulud	2 706 502	2 341 159	11
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-3 726 225	-3 352 573	
Mitmesugused tegevuskulud	-61 383	-44 008	
Tööjõukulud	-270 970	-255 319	12
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-29 614	-29 560	
Muud ärikulud	-322	-237	
Ärikasum (kahjum)	104 682	-29 932	
Kasum (kahjum) finantsinvesteeringutelt	535	292	
Intressitulud	24	22	
Intressikulud	-995	-944	
Muud finantstulud ja -kulud	0	-33	
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	104 246	-30 595	
Aruandeaasta kasum (kahjum)	104 246	-30 595	

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

Eesti Tõusigade Aretusühistu 2019.aasta majandusaasta aruanne on koostatud väikeettevõtja lühendatud aastaaruandele esitatud nõudeid järgides.

Eesti Tõusigade Aretusühistu 2019. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtuvalt Eesti finantsaruandluse standardist.

Eesti Tõusigade Aretusühistu kasutab kasumiaruande koostamisel Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduse lisa 2 toodud kasumiaruande skeemi nr 1.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes ja euro täpsusega.

Eesti Tõusigade Aretusühistu omab teise ettevõtte aktsiaid. Eesti Tõusigade Aretusühistu ei kuulu ühegi äriühenduse koosseisu, aastaaruanne on iseseisev aruanne.

Eesti Tõusigade Aretusühistu raamatupidamisarvestus toimub tekkepõhisest arvestusprintsibiist lähtuvalt. Kasutatakse soetusmaksumuse printsipi.

Finantsvarad

Finantsvarana on kajastatud:

1. raha pangaarvetel
2. nõudeid ostjate vastu
3. muud lühiajalisi nõudeid

Finantsvarad võetakse esialgu arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara eest saadava tasu õiglane väärtus. Kui finantsvara eest tasutakse 1 aasta jooksul, loetakse vara soetusmaksumuseks saadud rahasumma nominaalväärtust. Edaspidi kajastatakse finantsvarasid korrigeeritud soetusmaksumuses. Ettevõttel on ainult lühiajalised finantsvarad.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse rahavoogude aruandes arvelduskontode jääke.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena kajastatakse nõudeid ostjate vastu, laekumata liikmemaksusid, ettemaksusid teenuste eest.

Varud

Varud võetakse arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostukuludest ja muudest otsestest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.

Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Materiaalse põhivara kajastamisel bilansis on selle soetusmaksumusest maha arvatud akumulieeritud kulum ja vara väärtuse langusest tulenevad allahindlused.

Olulisuse printsibiist lähtudes võetakse arvele põhivarana need varaobjektid, mille soetusmaksumus ületab 1000 eurot ja mille kasulik eluiga on üle ühe aasta.

Põhivarade arvelevõtmise alampiir 1000

Finantskohustised

Finantskohustusena kajastatakse tarnijatele tasumata arveid, maksuvõlgasid, võlgasid töövõtjatele, tasumata liisingumakseid ja muid lühi- ja pikaajalisi kohustusi.

Finantskohustused võetakse arvele nende soetusmaksumusese, milleks on üldjuhul tasumisele kuuluv rahasumma nominaalväärtuses.

Sihtfinantseerimine

Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel lähtutakse tulude-kulude vastavuse printsiibist. Valitsuse sihtfinantseerimine, mida saadi eelmise perioodi tegevuskulude kompenseerimiseks, arvestatakse selle perioodi tuluna, millal sihtfinantseerimise summat saab usaldusväärselt ja objektiivselt määrata ning kui laekumine on tõenäoline, rakendades brutomeetodit.

Tulud

Kaupade müügist tulenevat tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav. Teenuste osutamisega seotud tulu kajastatakse vastavalt osutatava teenuse täitmise valmidusastele. Teenuse täitmise valmidusastet hinnatakse lähtudes teenusele seni tehtud kulutuste osast võrreldes projekti kogukuludega.

Kulud

Kulud kajastatakse kulu tekkimise momendil, arvestamata maksetähtaega. Kulud on jaotatud otstarbe alusel "Kaupad, toore, materjal ja teenused", kus kajastatakse põhitegevuseks soetatud kaupad ja teenused - müüdüd kauba kulu, sperma, ravimid, söödad jne. Kasumiaruande kirjel "Muud tegevuskulud" kajastatakse tegevuskulusid - põhivara remont ja hooldus, sidekulud, kindlustused jne.

Seotud osapooled

Seotud osapoolteks on ettevõtte töötajad, juhatuse liikmed, nõukogu liikmed ja nende perekonnaliikmed ning nende isikute kontrolli alla kuuluvad ettevõtted.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
Raha pangas	248 331	210 469
Kokku raha	248 331	210 469

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed (eurodes)

	31.12.2019	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	89 420	89 420
Ostjatelt laekumata arved	89 420	89 420
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	32 383	32 383
Muud nõuded	111 124	111 124
Viitlaekumised	111 124	111 124
Ettemaksed	9 304	9 304
Tulevaste perioodide kulud	9 304	9 304
Kokku nõuded ja ettemaksed	242 231	242 231
	31.12.2018	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	40 999	40 999
Ostjatelt laekumata arved	40 999	40 999
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	21 909	21 909
Muud nõuded	101 104	101 104
Viitlaekumised	101 104	101 104
Ettemaksed	648	648
Tulevaste perioodide kulud	648	648
Kokku nõuded ja ettemaksed	164 660	164 660

Nõudeid ostjate vastu kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses. Ostjatelt laekumata arved on bilansis hinnatud tõenäoliselt laekuvatest summadest lähtudes. Seejuures hinnatakse iga kliendi laekumata arveid eraldi, arvestades teada olevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta. Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded kajastatakse tegevuskuludes. Lootusetud nõuded on kantud bilansist välja.

2019.a. kanti kuluks lootusetud nõuded Kupna Mõis OÜ (pankrotis) vastu, summas 12979 eurot.

Kirjel "Viitlaekumised" moodustab olulise summa PRIAlt 31.12.19 seisuga laekumata põllumajandusloomade aretustoetus 110 702 eurot. Majandusaasta aruande koostamise ajaks oli see nõue laekunud.

31.12.2018 oli ostjatelt laekumata arvete koosseisus vanemaid kui 90 päeva laekumata nõudeid 502 euro eest.

31.12.2019 oli ostjatelt laekumata arvete koosseisus vanemaid kui 90 päeva laekumata nõudeid 1054 euro eest.

Juhatuse hinnangul on antud pikaajaliseks kujunenud nõuded laekuvad 2019.a.

Lisa 4 Varud

(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
Tooraine ja materjal	2 888	4 415
Müügiks ostetud kaubad	8 514	10 439
Ettemaksed varude eest	94	0
Kokku varud	11 496	14 854

Varude kuludes kajastamisel ja varude bilansilise väärtuse arvutamisel kasutatakse FIFO meetodit. Varud kajastatakse bilansis lähtudes sellest, kumb on madalam, kas nende soetusmaksumus või neto realiseerimisväärtus. Varude allahindlusi nende neto realiseerimisväärtusele kajastatakse allahindluse perioodil müüdud toodangu (kaupade, teenuste) kuluna.

31.12.2019 varudes on kajastatud MS Schippers'ilt spermatootmiseks vajalikud abimaterjalid (lahjendid, spermatuubid, destilleeritud vesi jms) ja edasimüügi eesmärgil ostetud seakasvatajatele tarvilikud väikevahendid (seemenduskateetrid, kõrvamärgid emistele ja põrsastele jms).

Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud

(eurodes)

		Kokku
	Aksiad ja osad	
31.12.2017	15 000	15 000
31.12.2018	15 000	15 000
	Aksiad ja osad	Kokku
31.12.2018	15 000	15 000
31.12.2019	15 000	15 000

2015.a. tehtud sissemakse Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS-i summas 15000 eurot. Osaluse määr 1,51%

Lisa 6 Materiaalsed põhivarad

(eurodes)

								Kokku
	Maa	Ehitised				Masinad ja seadmed	Muud materiaalsed põhivarad	
			Transpordivahendid	Arvutid ja arvutisüsteemid	Muud masinad ja seadmed			
31.12.2017								
Soetusmaksumus	1 432	373 194	17 056	10 341	115 468	142 865	25 525	543 016
Akumuleeritud kulum		-231 451	-6 662	-10 122	-107 784	-124 568	-23 725	-379 744
Jääkmaksumus	1 432	141 743	10 394	219	7 684	18 297	1 800	163 272
Ostud ja parendused			2 763		3 850	6 613	2 505	9 118
Amortisatsioonikulu		-24 196	-1 985	-219	-2 317	-4 521	-843	-29 560
Müügid (jääkmaksumuses)			-7 123			-7 123		-7 123
31.12.2018								
Soetusmaksumus	1 432	373 194	11 716	8 883	115 713	136 312	25 562	536 500
Akumuleeritud kulum		-255 647	-7 667	-8 883	-106 496	-123 046	-22 100	-400 793
Jääkmaksumus	1 432	117 547	4 049	0	9 217	13 266	3 462	135 707
Ostud ja parendused				8 900	10 576	19 476	1 980	21 456
Amortisatsioonikulu		-24 196	-934	-185	-2 986	-4 105	-1 313	-29 614
Müügid (jääkmaksumuses)			-3 115			-3 115		-3 115
31.12.2019								
Soetusmaksumus	1 432	373 193	5 487	8 900	120 706	135 093	26 459	536 177
Akumuleeritud kulum		-279 842	-5 487	-185	-103 899	-109 571	-22 330	-411 743
Jääkmaksumus	1 432	93 351	0	8 715	16 807	25 522	4 129	124 434

Müüdud materiaalsed põhivarad müügihinna

	2019	2018
Masinad ja seadmed	3 333	8 430
Transpordivahendid	3 333	8 430
Kokku	3 333	8 430

Lisa 7 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2019	2018
Kasutusrendikulu	17 543	12 122
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2019	31.12.2018
12 kuu jooksul	13 926	7 876
1-5 aasta jooksul	12 024	11 814

Aretusühistu kasutab nelja kaubikut ja üht sõiduauto, mis on renditud kasutusrendi tingimustel.

Lisa 8 Laenukohustised

(eurodes)

	31.12.2019	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Alusvaluuta	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta			
Lühiajalised laenud							
Arvelduskrediit	0	0			2,5%	EUR	25.05.2020
	31.12.2018	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Alusvaluuta	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta			
Lühiajalised laenud							
Arvelduskrediit	0	0			2,5	EUR	25.05.2019
Pikaajalised laenud							
Pikaajaline laen Swedbank AS	0	0					

Tagatiseks panditud varade bilansiline (jääk)maksumus		
	31.12.2019	31.12.2018
Maa	1 432	1 432
Ehitised	93 351	117 547
Masinaid ja seadmed	25 522	917
Muud materiaalsed põhivarad	4 130	3 462
Kokku	124 435	123 358

Arvelduskrediidi tagatisteks on kinnistu hüpoteegile lisaks kommertsipant vallasvarale. Arvelduskrediidi limiit on 150000 eurot, kohustistasu määr 0,5% aastas. 31.12.2019 seisuga arvelduskrediit ei olnud kasutuses.

Lisa 9 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2019	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	5 117	5 117
Võlad töövõtjatele	27 879	27 879
Maksuvõlad	14 535	14 535
Muud võlad	1 655	1 655
Muud viitvõlad	1 655	1 655
Kokku võlad ja ettemaksed	49 186	49 186
	31.12.2018	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	2 720	2 720
Võlad töövõtjatele	32 074	32 074
Maksuvõlad	15 218	15 218
Muud võlad	1 111	1 111
Muud viitvõlad	1 111	1 111
Kokku võlad ja ettemaksed	51 123	51 123

Kogu võlgadest tarnijate vastu seisuga 31.12.2019 pikemaajalisi kui 30 päeva ei ole.

Lisa 10 Müügitulu

(eurodes)

	2019	2018
Müügitulu geograafiliste piirkondade lõikes		
Müük Euroopa Liidu riikidele		
Eesti	1 486 694	1 310 606
Müük Euroopa Liidu riikidele, kokku	1 486 694	1 310 606
Kokku müügitulu	1 486 694	1 310 606
Müügitulu tegevusalade lõikes		
Seemendusjaama müügitulu (01621)	252 221	173 862
Aretusteenused (01621)	1 196 241	943 509
Koolitusteenused (85599)	5 135	4 180
Kaupade müük (01621)	26 202	30 511
Muud müügid	738	20
Tõusigade müük	6 157	158 524
Kokku müügitulu	1 486 694	1 310 606

Lisa 11 Muud äritulud

(eurodes)

	2019	2018
Kasum materiaalsete põhivarade müügist	219	1 308
Tulu sihtfinantseerimisest	2 692 783	2 324 347
Liikmemaksud	13 500	15 500
Muud	0	4
Kokku muud äritulud	2 706 502	2 341 159

Tuluna sihtfinantseerimisest on kajastatud 2019.a. saadud põllumajandusloomade aretustoetus.

Lisa 12 Tööjõukulud

(eurodes)

	2019	2018
Palgakulu	205 523	188 642
Sotsiaalmaksud	69 642	63 520
Puhkusereservi muutus	-4 195	3 158
Kokku tööjõukulud	270 970	255 320
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	11	9
Keskmine töötajate arv töötamise liikide kaupa:		
Töölepingu alusel töötav isik	10	9
Võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutav isik, välja arvatud füüsilisest isikust ettevõtja	2	2
Juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige	8	8

Lisa 13 Seotud osapooled

(eurodes)

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

	31.12.2019	31.12.2018	
	Nõuded	Nõuded	Kohustised
Tegev- ja kõrgem juhtkond ning olulise osalusega eraisikust omanikud ning nende valitseva või olulise mõju all olevad ettevõtjad	49 000	21 959	0
Tegev- ja kõrgema juhtkonna ning olulise osalusega eraisikust omanike lähedased pereliikmed ning nende valitseva või olulise mõju all olevad ettevõtjad		2 732	0

Kaupade ja teenuste ostud ja müügid

	2019	
	Kaupade ja teenuste ostud	Kaupade ja teenuste müügid
Tegev- ja kõrgem juhtkond ning olulise osalusega eraisikust omanikud ning nende valitseva või olulise mõju all olevad ettevõtjad	1 852 861	793 450

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2019	2018
Arvestatud tasu	54 419	47 686

Juhtkonna hinnangul on tehinguid seotud osapooltega tehtud vastavalt turutingimustele. Juhatuse liikme ja nõukogu liikmete töö on tasustatud. Soodustusi juhatuse ja nõukogu liikmetele 2019.a. ei tehtud.

Juhatuse ja nõukogu liikmetele ei ole ette nähtud hüvitisi juhatuse ja nõukogu liikme volituste lõppemisel või lõpetamisel.

Lisa 14 Sündmused pärast aruandekuupäeva

1. Viru Maakohus kuulutas 21.02.2020.a. määrusega välja Kupna Mõis OÜ (registrikood 10772436) pankroti. Nõuded Kupna Mõis OÜ hinnati alla summas 12979 eurot

2. Seoses viiruse COVID-19 levikuga andis EV Valitsuse 12. märtsi 2020. a korralduse nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil“

Eesti Tõusigade Aretusühistu 2019a. aastaaruanne on koostatud lähtudes jätkuvuse printsiibist lähtudes. Eriolukorrast tingitud majanduse muutustest võib olla mõju järgnevatele majandusperioodidele.

Eesti Tõusigade Aretusühistu jätkab tõuaretusalaste tegevustega sh kuldi sperma tootmisega, et tagada Eesti seakasvatuse jätkusuutlik toimimine.

Aruande digitaalallkirjad

Aruande lõpetamise kuupäev on: 23.03.2020

Eesti Tõusigade Aretusühistu (registrikood: 10023404) 01.01.2019 - 31.12.2019 majandusaasta aruande andmete õigsust on elektrooniliselt kinnitanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
RAIVO LAANEMAA	Juhatuse liige	23.03.2020

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Eesti Tõusigade Aretusühistu üldkoosolekule

Oleme üle vaadanud Eesti Tõusigade Aretusühistu raamatupidamise aastaaruande, mis sisaldab bilanssi seisuga 31.12.2019, nimetatud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta koostatud kasumiaruannet, raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisanid. Ülevaadatud raamatupidamise aastaaruanne on esitatud lehekülgedel 6 kuni 16.

Juhtkonna vastutus raamatupidamisaruannete eest

Juhtkond vastutab selle eest, et see raamatupidamise aastaaruanne koostatakse ja esitatakse õiglaselt kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga, ning sellise sisekontrolli eest, mida juhtkond peab vajalikuks sellise raamatupidamise aastaaruande koostamiseks, mis on vaba olulisest, kas pettusest või veast tingitud väärkajastamisest.

Vandeauditiitori kohustus

Meie kohustuseks on avaldada kokkuvõtte raamatupidamise aastaaruande kohta. Ülevaatus viidi läbi kooskõlas ülevaatuses töövõttude rahvusvahelise standardiga (ISRE) (Eesti) 2400 (muudetud) *Möödunud perioodide finantsaruannete ülevaatamise teenus*. ISRE (Eesti) 2400 (muudetud) nõuab meilt kokkuvõtte tegemist selle kohta, kas me oleme saanud teadlikuks millestki, mis paneks meid uskuma, et raamatupidamise aastaaruanne tervikuna ei ole kõigis olulistes osades koostatud kooskõlas rakendatava finantsaruandluse raamistikuga. Selle standardi kohaselt oleme ka kohustatud järgima asjassepuutuvaid eetikanõudeid.

Raamatupidamise aastaaruande ülevaatus kooskõlas ISRE (Eesti) 2400-ga (muudetud) on piiratud kindlust andev töövõtt. Ülevaatuses käigus viiakse läbi protseduurid, mis eelkõige tähendab järelepäringute tegemist juhtkonnale ja teistele isikutele majandusüksuses (nagu asjakohane) ja analüütiliste protseduuride rakendamist, ning hangitud tõendusmaterjali hindamist.

Ülevaatuses käigus läbiviidud protseduurid on palju vähem mahukad kui rahvusvaheliste auditeerimise standarditega kooskõlas tehtud auditi käigus läbiviidud protseduurid. Seetõttu ei avalda me nende finantsaruannete kohta auditiarvamust.

Kokkuvõtte

Ülevaatuses põhjal ei saanud me teadlikuks millestki sellisest, mis paneks meid uskuma, et raamatupidamise aastaaruanne ei esita kõigis olulistes osades õiglaselt Eesti Tõusigade Aretusühistu finantsseisundit seisuga 31.12.2019 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

/digitaalselt allkirjastatud/

Inga Kuusik

Vandeauditiitori number 275

Inga Kuusik

Auditiorettevõtja tegevusloa number 245

Pärna tn 10-5, Tartu linn, Tartu maakond, 50604

23.03.2020

Audiitorite digitaalallkirjad

Eesti Tõusigade Aretusühistu (registrikood: 10023404) 01.01.2019 - 31.12.2019 majandusaasta aruandele lisatud audiitori aruande on digitaalselt allkirjastanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
INGA KUUSIK	Vandeaudiitor	23.03.2020

Kasumi jaotamise ettepanek

(eurodes)

	31.12.2019
Aruandeaasta kasum (kahjum)	104 246
Kokku	104 246
Jaotamine	
Teiste reservide suurendamine (vähendamine)	104 246
Kokku	104 246

Müügitulu jaotus tegevusalade lõikes

Tegevusala	EMTAK kood	Müügitulu (EUR)	Müügitulu %	Põhitegevusala
Loomakasvatuse abitegevused	01621	1474663	99.19%	Jah
Elusloomade hulgimüük	46231	6860	0.46%	Ei
Muu mujal liigitamata koolitus	85599	5135	0.35%	Ei

Sidevahendid

Liik	Sisu
Telefon	+372 7493144
Faks	+372 2493127
Mobiiltelefon	+372 5135927
E-posti aadress	estpig@estpig.ee